

már rég és a magyar is jobban ismerné önmagát.

... Azóta elolvastam én is a Varga Ottó könyvét, azonban különb és behatóbb kritikát én se mondhatok róla, mint aművész mondott. De elmondom még röviden a keletkezése történetét:

Néhány év előtt a Kisfaludy-Társaság ötszáz forintos díjat tűzött ki egy olyan történeti munkára, a melyben megvolna ugyan az alapos tudás is, de a mellett szép, egyszerű és mesterkéletlen nyelven mondaná el a magyar nemzet élményeit úgy, hogy gyönyörűséggel olvashassa ifjú és vén, tanult és nemtanult ember. Többszörös pályázatki hirdetés után akadtt tizenkét versenytárs között egy, a mely megfelelt az igényeknek, és ez volt a Varga Ottó Magyarország története. Akkor még csonka volt a mű, de azóta befejezte szerzője. Megrendelhető könyvkereskedői úton, de a szerzőnél is (Budapest I., Dísz tér 10. szám.) Ára fűzve 7 frt, kötve 8 frt.

A Gyurkovics-leányok német köntösben. Miután már ismerik őket széles e hazában, elmentek a németek közzé. Fuchs Lajosnak hívják azt a vállalkozó férfit, a ki germán ruhába öltöztette őket, s ez is jól fest rajtuk. *Die Töchter der Frau von Gyurkovics* a német kiadás címe s megjelent Singer és Wolfner kiadásában, kevéssel azután, hogy három különböző német cégnél jelent meg Herczeg *Lápvirág* című elbeszélése ugyanannyi kiadásban.

Új zeneművek, közli *Schunda V. J.* udvari hangszergyáros zeneműkereskedő, Budapest, Magyar-utca 18. sz. Angelotti: »*Margit Gavotte*«, zong. 75 kr. Bátor Sz.: »*Keleti őrvirág*« (Marche Orientale), zong. 80 kr. Dankó P.: »*Eredeti szegedi nőtánc*« énekhangra és zongorára. 4 füzet: 1. »*Széthullott az árvalányhaj*«, 2. »*Addig érik a gyümölcs a fán*«, — 5 füzet: 3. »*Bíró uram*« (magyar ballada).



A színházokról. Nem ütött be a millénium a budapesti színházaknak, úgy a mint remélték. A közönség esténként elmegy a kiállítási korzóra, Ősbudavárába vagy Konstantinápolyba, mert azt gondolja magában: ezek mulandók, de a színházak később is fennállnak. Az utolsó hét azonban kissé javított a helyzeten, a mennyiben a jó vidék tömeges látogatása megtöltötte esténként a színházakat. Volt premiére is két helyen. A *vígyszínház* németből átültetett bohózzal kedveskedett, a mely mulatságos voltával nagyon tetszett, a városligeti színpadon pedig *Kövessy Albert* új bohózata aratott szép sikert. Ez a kis színpad érdemes feladatot tűzött maga elé: ki akarja teljesen irtani magyar földről a bécsi izetlen possze-t és helyettesíteni azt a magyar bohózzal. Úgy látszik, hogy *Kövessy* ben emberére talált.



Királyunk gyermekkoráról.

Azok az öreg bécsi urak, a kik a százzal majdnem egyidősek, még most is élénken emlékeznek, hogyan játszott és kergetőzött a kis szókefűrtös Ferenc József királyi herceg ifjabb fivérével, a most elhunyt Károly Lajos-sal a schönbrunni park fasorai közt s akárhány bécsi családnál van még egy kép, a mely az öreg Ferenc császárt ábrázolja, a mint főlemeli kedvenc unokáját, a bugyogós, csipkekrézlis kis Ferenc Józsefet, hogy ez egy arányat tehessen a schönbrunni kastély előtt őrt álló gránátos patron-táskájába.

Ferenc József királyi herceg rendkívüli szerette a katonákat. Legfőbb öröme volt, ha a nagy katonai parádékat végignézhette és maga is mindig *katonásit* játszott. Kedvenc pajtása *Taaffe* gróf volt, a későbbi osztrák miniszterelnök, a kivel folyton ekzcirozott, masirozott és mikor már a történelmet tanulta, csakis *francia háborút* játszott, azzal a különbséggel, hogy a francia hadsereget képviselő fiuk mindig asperni vereséget szenvedtek, de ő sohase túrte, hogy az ő vezetése alatt álló osztrák haderőnek Wagramot adják revánusul.

Nagyon korán megösmékedett a puská kezelésével is és ha jól viselte magát, azzal jutalmazták, hogy szabad volt vadászni. Hogy milyen kitűnő lövő a király, az köztudomású dolog, mert most is, mikor a hatvanon túl van, semmi fáradságot nem röstell egy zergéért és talán életében egyetlen egyszer sem hibázott el vadat.

A negyvenes éveiben, mint serdülő fiut, *Gáspár* András huszárcapitány, a későbbi negyvennyolcas tábornok tanította lovagolni. A fiatal királyi herceg váltig panaszkodott Gáspárnak, hogy mindig csak gebékre ültetik, a melyeken nem próbálhatja ki ügyességét.

— Csak egyszer ülhetnék fel igazán jó paripára! — mondá és tekintete lángolt a gyönyör előérzetében. Addig-addig ismételte ezt, míg a mester maga is belátta, hogy az udvari istálló szelid, vén kancáján bizony nem valami nagy passzió lovagolni, de nem mert más lovat adni fenséges tanítványa alá.

A fiatal királyi herceg azonban annyira könyörgött Gáspárnak, úgy biztatta, hogy nem mondja meg az *Onkel*-nak — V. Ferdinándot értette — se a mamának s mikor az látta, hogy tanítványa igazán pompásan ül a nyeregben, egy napon megcserélte vele a lovát. Gáspár ült a vén kancára és saját félvér arabs lovát adta a királyi herceg alá.

— Lehet, hogy várfogságba kerülök — mondá a derék magyar huszár — de olyan kedves ez a gyermek, hogy nem tudok kérésének ellentállni.

A kis Ferenc József túlboldog volt. Az első kísérlet pompásan sikerült, úgy megülte a lovat, hogy ezentúl soha sem kínozták többé a szelid gebével és Gáspár az udvar legnagyobb meglepődésére fejezte be a tanítást.

És ezek a lovaglőrak mentették meg később életét. Mikor 1849-ben Gáspárt is halálra ítélték, a fiatal uralkodó látva nevét a listán, kitörülte az: *auf Tod verurtheilt* mondást és várfogságot írt mellé, a mely büntetést is engedte később esküvője napján.

Gáspár elment megköszönni a kegyelmet s I. Ferenc József mosolyogva mondta:

— Igaz, hogy ellenem harcolt, de mikor a vén gebétől megszabadított, oly nagy örömet szerzett, hogy egyáltalában el sem csukattam volna, ha nem lett volna *muszáj*.

Ez a *muszáj* sok mindennek adja meg a magyarozatát, a mi különben ellentétben állott a fiatal király szelid lelkeivel. Egészen édesanyja befolyása alatt állott és engedelmesebb, szófogadóbb gyermeket képzelni sem lehetett nála. Mikor már a trónon ült, akkor is anyja vezérelte, egészen odáig, míg belátta, hogy a fiui engedelmeség veszélylyel fenyegeti a birodalma jólétét. S ekkor támadt egy másik nő befolyás is, szelidebb, végtelenül üdvösebb az előbbinél, a mely a saját jószágával együtt visszahódította számára a népek szívét.

A király palotája.

Az új királyi palotát is *Ybl* Miklós tervezte. A nagy poéta, a ki megszólaltatta a monumentálisnak néma kifejezőjét, a melyet csak művészlelek bír értelmes beszédre, a követ, és mindig érdekes dolgokat mondatott vele. A kinek munkájába folyton beleszóltak az elháríthatatlan akadályok, a kifejezés ellenségei: a pénzhány, a régibb tervekhez és hagyományokhoz való ragaszkodás kötelezettsége és sok egyéb olyan körülmény, a mely a művészt kétségbejétheti. A Bazilika építésénél megkötötte volt tervező gondolkodását a Hild-féle bástyatervezet. Csakis változthatott akkor, de nem koncipiálhatott. Mikor az operaház tervét készítette, legszebb gondolatát, — például a nemes vonalu loggiát — kitörülte a takarékoság, mikor azután az a feladat jutott osztályául, hogy az új királyi palota terveit elkészítse, ezt a feladatot ugyancsak rögtön korlátok közé szorították: ráparancsoltak az építésre, hogy ragaszkodjék a mostani várak stílijéhez. Ahhoz a bécsi első renaissancehoz, a mely inkább bécsi mint renaissance. Nem valami nagyon sűrű ugyan ennek a stílnak nyilvánulása a mai palotán, hiszen csakis egyes részletekben mutatkozik rajta, mégis inkább baroknak mondható az a stilizált kaszárnya, a melynek mert a királynak háza, palota a neve, mint egyének vagy bárminek is. *Ybl* Miklós tehát kabátot varrt a meglévő gombhoz s a maga verőfényes nemes



A koronát a Mátyás-templomba viszik.

A díszkocsi.

ERDÉLYI udvari fényképész felvétele.

renaissance rajongását lehűtötte. Az új palotán minden lehűtés dacára mégis a tiszta renaissance elemek dominálnak; a mester nem tudta a maga hitét teljesen megtagadni, az idegen templomban is a saját isteneit imádtá. Az átformált renaissance, a késő alakulások, a bécsi formakedélyesség csak zavarják, de nem akadályozzák meg munkájában. Rásütik munkájára a maguk bélyegét, hanem ez a bélyeg hamis; minden barokk színezete dacára, az új ház a renaissance jegyében született.

Az új palota vagy négyszer akkora lesz, mint a milyen a mostani ház. A sárga vakolathomlokzatos épület ezután csak oldalszárnya lesz az új palotának. Ugyanolyan még egyet építenek a régi fegyvertár helyére, a kettőt pedig egy beszögellő oszlopsoros épületrész betoldásával egybekötik. A mostani északi szárny, ez a semmitmondó, kétemeletes kaszárnyafalazat lesz az új főépületnek középső része. Homlokzatát faragott kővel rakják ki, oszlopsorokkal díszítik, arkádokkal komolyítják, a közepén két toronyrizalittal tagolják, a melyek a harmadik emelet színében szoborcsoportozatot hordanak majd, fölébe pedig nagy kupolás tornyot építenek. Ezt a beszögellést szánták az új palota dunai homlokzata vezérrészeként. Hatalmas oszlopsoraival, nemesornamentikájával, két, toronynak induló kis kiszögelléssel, monumentális fedélzetével dominálni fog a dunai homlokzaton. A mester pompásan oldotta meg azt az ideát, hogy a szélesen elterülő, hatalmasan előre törő, a hegy széléig érő szárnyhomlokzatok fölött ez az aránylag keskeny s azonkívül még mélyen beszögellő homlokzatrész uralkodjék.

A mostani váruddvar patkóalakja megszűnik. A Krisztinaváros felé kiépítik a négyszög negyedik oldalát. Magán a hegyfensíkon nem volt hely az új épület számára. Ráépítik tehát a meredek hegyoldalra. Óriás méretű alapfalakra rakják az új házat, a melynek főhomlokzata szinte leér a hegy

lábáig. Hatalmas hegytámasztó falakon áll a háromemeletes palota. Terrákszalai valójában ház ez az óriás építkezés: ezen vannak a pince és konyhaemeletek. A hétemeletes homlokzat, a sűrű teraszok, az előtte húzódó utaknak remekül tagolt falai, a balusztervonalak, a vaskos, de mindvégig arányos ornamentika: olyan impozánsá teszik az új palota krisztinavárosi részét, hogy hozzáfoghatót nem találunk sehohlyan a kontinensen, de túl a vizeken sem. A természet néhány fogas kérdéssel megtoldotta azt a feladatot, a melyet Ybl Miklósnak adtak volt, s a művész ezeket is pompásan megoldotta. Ennek a művészeti megoldásnak érdeme a technikai megoldás dicsőségét jóval gyarapítja. Hogy befejezte földi pályáját az öreg művész, fiatal erő lépett a nyomába. Hauszmann Alajos tanár az utód. Sok ügyes dolgot alkotott már, sőt egy-két szép dolgot is. Az új palota részletterveinek elkészítése az ő dolga lesz. Talán magán a terven is változtatnia kell majd egyet mást. Bármit és bármennyit tesz, ne követelje magának az érdem javarészt! A dicsőséges bevégzés emlékezzék meg mindig arról, a ki nem egészen dicstelenül kezdte meg a művet. Ne feledjük el az Ybl nevét, ha az új palota építőjéről beszélünk.

Milleniumi kitüntetések. A június nyolcadiki ragyogás után olyan eső következett, a minek ritkán örvendhet a földnépe, hanem inkább csak a felsőtíz-ezrek. Tudniillik *rendjeleső*. Miután *kegyelmes* volt a király és néhány száz elítéltnak elengedte büntetése hátralevő részét, *kegyes* is volt és megjutalmazott sok, nagyon sok érdemet. Körülbelül megemlékezett a tudomány és a művészet minden ágáról, csak az irodalomról nem. De ez sem az ő hibája, hanem azoké, a kik nem emlékeztették rá. Így is közelebb jutott a magyar irodalom a néphez, a mely nem vár kegyet sehonnán és mindent csak a jó földnek, meg saját magának köszönhet.

Bizonyos másrészt, hogy nagyon jól választották meg a kitüntetendőket. Mutatja ezt már a következő osztályozás is, a melybe átvettük a hivatalos lapból a leginkább ismert neveket:

Emberbarátok: Semsey Andor. (Egy kicsit kevesen vannak!)

Főpapok: Bubicz Zsigmond, Schuster Konstantin, Posilovics György, Vályi János, Szász Károly, Metian János, Nikolics Miron, Müller Frigyes, Baltik Frigyes.

Parlamentari nagyságok: Szilágyi Dezső.

Művészek: Munkácsy Mihály, Benczur Gyula, Lozch Károly, Zala György, Mihalovich Ödön.

Tudósok: Beöthy Zsolt, Vámbéry Ármán, Kőrösi József, Keleti Gusztáv, Eötvös Lóránd, Gyóry Elek, Entz Géza, Könyig Gyula, Lengyel Béla, Szily Kálmán.

Jogászok: Czorda Bódog, Vértessy Sándor, Bogisich Lajos, Fischer Domokos.

Főrendek: Nádasdy Ferenc, Desseffy Aurél, Miksics Kálmán, Lipthay Béla, Erdődy István,

Nagyiparosok és bankigazgatók: Goldberger Sámuel, Hevesi Ödön, Deil Jenő, Soltész Vilmos, Tiller Sámuel.

Rabik: Bloch Mózes, Lipsics Lipót.

Községi bírák: Berlován Marko, Mazár András és Rátz Sándor.

Irók és színészek: senki.

A legnagyobb kitüntetés volt a valóságos belső titkos tanácsosság, a legkisebb az ezüst érdemkereszt. De a maga szférájában nagy örömet keltett és nagy tekintélyt szerzett ez is, amaz is.

A frakk tragédiája. Az volt kiírva a főváros meghívóján, a mely a június hetedik audienánuak szólott, hogy megjelenés díszmagyarban, *kivételesen* frakkban. Megkondult tehát nálunk is a halálharang a frakk fölött, mint már jóval előbb a külföld sok nagyobb városában, a hol esztétikai szempontból kimondták rá a szentenciát, hogy eltörrendő. De megessett sorsán egy városi atyának a szíve és tiltakozott a frakk ilyenét kipellengézte-